

ПАМ'ЯТІ АНДРІЯ ОЛЕКСІЙОВИЧА ВЕЛИЧКА

27.06.1931 – 11.11.2015

11 листопада 2015 р. перестало битись серце Андрія Олексійовича Величка. Пішов з життя блискучий дослідник, вчений зі світовим іменем, автор близько 500 наукових праць, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, заслужений діяч науки Російської Федерації, академік РАН, завідувач лабораторії еволюційної географії Інституту географії РАН.

Народився А. Величко 27 червня 1931 р. у Ростові-на-Дону. Він був випускником географічного факультету Московського державного університету імені М. Ломоносова, вихованцем академіків Костянтина Маркова та Інокентія Герасимова. Практично все його наукове життя пов'язано з Інститутом географії РАН, де він заснував новий напрям у науці – еволюційну географію.

Важко переоцінити внесок Андрія Величка у світову науку. Розпочинаючи з його першої монографічної роботи (1961) і до останніх статей, наукові пошуки дослідника вирізнялися актуальністю, високим науковим рівнем, свіжістю ідей, намаганням не тільки схарактеризувати хід природних подій у плейстоцені, а й “зазирнути” у майбутнє, тобто спрогнозувати кліматичні зміни.

Неможливо віднайти напрями палеогеографії і стратиграфії плейстоцену, де б не було фундаментальних досліджень професора А. Величка і його великої наукової школи. Важко відшукати дослідників плейстоцену в світі, які б не знали праць А. Величка і не вчилися на них.

Колосальний внесок ученого у вивчення природних умов проживання давньої людини, стратиграфії плейстоцену, комплексного вивчення лісово-грунтових серій, палеокліматів, атласного і тематичного картографування тощо.

Професор А. Величко – визначний організатор науки. Упродовж багатьох років він був Президентом Комісії з палеогеографічних атласів четвертинного періоду Міжнародного союзу з вивчення четвертинного періоду (INQUA) (1977–1990), Віце-президентом INQUA (1991–1994), Віце-президентом Комісії з вуглецевого циклу (1995–2003), членом керівного комітету “Глобальні зміни в минулому” PAGES (по 1991 р.), Міжнародної геосферно-біосферної програми (IGBP), членом російського національного комітету проекту IGBP, заступником голови Комісії з вивчення четвер-

тинного періоду РАН, Президентом комісії “Еволюція навколишнього середовища” Міжнародного географічного союзу (з 2003 р.) та ін. [1, 2].

Багато років поспіль А. Величко брав участь у російських та міжнародних проєктах спільно з дослідниками з України, Канади, Франції, Німеччини, Нідерландів, Норвегії, Бельгії, Угорщини, Польщі, США, Чехії, Словаччини та інших країн. Він був членом редакційних колегій журналів “Известия РАН. Серия географическая”, “Природа”, “Quaternary International”, “Quaternary Research” та ін. [1].

Професор А. Величко за видатний внесок у науку та підготовку наукових кадрів відзначений багатьма державними та науковими нагородами і преміями, зокрема орденом “Знак Пошани”, преміями Президії РАН ім. О. Виноградова та А. Григор'єва, а також золотою медаллю імені Ф. Літке та Великою золотою медаллю Російського географічного товариства [2].

Один із авторів (А. Богуцький) багато років (з 1972 р.) співпрацював з професором Андрієм Величко. Він запам'ятався винятковою організованістю, відповідальністю, широким науковим світоглядом. При цьому він був дуже простим і відкритим у спілкуванні.

Відхід у вічність Андрія Олексійовича Величка – величезна втрата для світової науки. Пам'ять про нього назавжди залишиться з нами і житиме у його творчій спадщині. Науковий доробок вченого дуже об'ємний, тож наведемо лише його вибрані праці.

Список вибраних публікацій

Величко А. А. Геологический возраст верхнего палеолита Центральных районов Русской равнины / А. А. Величко. – Москва : Изд-во Академии наук СССР, 1961. – 296 с.

Марков К. К. Четвертичный период (ледниковый период – антропогенный период) / К. К. Марков, А. А. Величко. – Москва : Недра, 1967. – Т. 3: Материки и океаны. – 372 с.

Величко А. А. Плейстоцен / А. А. Величко, К. К. Марков, Г. И. Лазуков, В. А. Николаев. – Москва : Высшая школа, 1968. – 304 с.

Величко А. А. Геологическая история Русской равнины, Крыма и Кавказа в плейстоцене и возраст палеолитических культур / А. А. Величко, И. К. Иванова, В. М. Муратов // Природа и развитие первобытного общества на территории Европейской части СССР / под ред. И. П. Герасимова. – Москва : Наука, 1969. – С. 8–41.

Лессы, погребенные почвы и криогенные явления на Русской равнине // под ред. А. А. Величко. – Москва : Наука, 1972. – 155 с.

Величко А. А. Основные горизонты лёссов и ископаемых почв Русской равнины / А. А. Величко, Т. Д. Морозова // Лёссы, погребенные почвы и криогенные явления на Русской равнине / под ред. А. А. Величко. – Москва : Наука, 1972. – С. 5–25.

Величко А. А. Природный процесс в плейстоцене / А. А. Величко. – Москва : Наука, 1973. – 254 с.

Величко А. А. Опыт палеогеографической реконструкции природы верхнего плейстоцена для территории Восточной Европы и СССР / А. А. Величко // Изв. АН СССР. Сер. геогр. – 1977. – №4. – С. 28–44.

Величко А. А. Новые представления о возрасте морен днепровского и донского языков покровного оледенения Русской равнины / А. А. Величко, В. П. Ударцев, А. К. Маркова, Т. Д. Морозова, М. А. Певзнер, Ю. Н. Грибченко, С. А. Сычева // Изв. АН СССР. Сер. геогр. – 1977. – № 6. – С. 32–44.

- Величко А. А.* Среда обитания первобытного человека Тимоновских стоянок / А. А. Величко, Л. В. Грехова, З. П. Губонина. – Москва : Наука, 1977. – 140 с.
- Палеогеография Европы за последние сто тысяч лет. Атлас-монография / ред. И. П. Герасимов, А. А. Величко. – Москва : Наука, 1982. – 175 с.
- Величко А. А.* Элементы геоэкологического прогноза для территории СССР на начало XXI в. / А. А. Величко // Вестн. АН СССР. – 1983. – № 11. – С. 68–78.
- Late Quaternary environments of the Soviet Union / ed. A. A. Velichko, H. E. Wright, C. W. Barnosky. – Minneapolis : Univ. of Minnesota Press, 1984. – 327 p.
- Методы реконструкции палеоклиматов / под ред. А. А. Величко, Л. Р. Серебрянного, Е. Е. Гуртовой. – Москва : Наука, 1985. – 197 с.
- Velichko A. A.* Glaciations in the East European region of the USSR / A. A. Velichko, M. A. Faustova // Quaternary Science Reviews. – 1986. – № 5. – P. 447–461.
- Velichko A. A.* Geocology of the Mousterian in East Europe and the adjacent areas / A. A. Velichko // L'Homme de Neandertal / Ed. M. Otte. – Liege, 1988. – Vol. 2. – P. 181–206.
- Величко А. А.* Глобальные изменения климата и реакция ландшафтной оболочки / А. А. Величко // Изв. АН СССР. Сер. геогр. – 1991. – № 5. – С. 5–21.
- Стратиграфия и палеогеография четвертичного периода Восточной Европы / под ред. А. А. Величко, С. М. Шика. – Москва : Ин-т географии РАН, 1992. – 250 с.
- Величко А. А.* Динамика растительности и климата в северной Евразии в позднеледниковье и голоцене / А. А. Величко, А. А. Андреев, В. А. Климанов // Коротко-периодные и резкие ландшафтно-климатические изменения за последние 15 000 лет / под ред. А. А. Величко. – Москва : Ин-т географии РАН, 1994. – С. 4–60.
- Величко А. А.* Палеокриогенез, почвенный покров и земледелие / А. А. Величко, Т. Д. Морозова, В. П. Нечаев, О. М. Порожнякова. – Москва : Наука, 1996. – 150 с.
- Человек заселяет планету Земля. Глобальное расселение гоминид / под ред. А. А. Величко, О. А. Соффер. – Москва : Ин-т географии РАН, 1997. – 303 с.
- Величко А. А.* Первобытный человек в экстремальных условиях среды. Стоянка Елисеевичи / А. А. Величко, Л. В. Грехова, Ю. Н. Грибченко, Е. И. Куренкова. – Москва : Ин-т географии РАН, 1997. – 191 с.
- Величко А. А.* Лёссово-почвенная формация Восточно-Европейской равнины. Палеогеография и стратиграфия / А. А. Величко, Ю. Н. Грибченко, З. П. Губонина, А. Н. Дренова, Э. М. Зеликсон, А. К. Маркова, Т. Д. Морозова, В. П. Нечаев, Д. Б. Орешкин, М. А. Певзнер, Т. В. Светлицкая, С. А. Сычева, С. Н. Тимирева, В. П. Ударцев, Т. А. Халчева, А. И. Цацкин, А. Л. Чепалыга, Н. Чиколени, О. А. Чичагова / под ред. А. А. Величко. – Москва : Ин-т географии РАН, 1997. – 140 с.
- Изменение климата и ландшафтов за последние 65 миллионов лет / Отв. ред. А. А. Величко. – Москва : ГЕОС, 1999. – 259 с.
- Оледенения среднего плейстоцена Восточной Европы / под ред. А. А. Величко, С. М. Шика. – Москва : ГЕОС, 2001. – 176 с.
- Динамика ландшафтных компонентов внутренних морских бассейнов Северной Евразии за последние 130 000 лет : Атлас-монография “Развитие ландшафтов и климата Северной Евразии. Поздний плейстоцен–голоцен – элементы прогноза” / Отв. ред. А. А. Величко. – Москва : ГЕОС, 2002. – Вып. II : Общая палеогеография. – 232 с.
- Герасимова М. М.* Палеолитический человек, его материальная культура и природная среда обитания / М. М. Герасимова, С. Н. Астахов, А. А. Величко. – СПб. : Нестор-История, 2007. – 240 с.

Путь на Север. Окружающая среда и самые ранние обитатели Арктики и Субарктики / под ред. А. А. Величко, С. А. Васильева. – Москва : Ин-т географии РАН, 2008. – 310 с.

Палеоклиматы и палеоландшафты внетропического пространства Северного полушария. Поздний плейстоцен–голоцен : Атлас-монография / под ред. А. А. Величко. – Москва : ГЕОС, 2009. – 120 с. + 24 с. цв. карт.

Климаты и ландшафты Северной Евразии в условиях глобального потепления. Ретроспективный анализ и сценарии : Атлас-монография / под ред. А. А. Величко. – Москва : ГЕОС, 2010. – Вып. III. – 220 с. + 16 с. цв. вкл.

Величко А. А. Эволюционная география: проблемы и решения / А. А. Величко. – Москва : ГЕОС, 2012. – 563 с.

Hoogakker B.A.A. Terrestrial biosphere changes over the last 120 kyr / B. A. A. Hoogakker, R. S. Smith, J. S. Singarayer, R. Marchant, I. C. Prentice, J. R. M. Allen, R. S. Anderson, S. A. Bhagwat, H. Behling, O. Borisova, M. Bush, A. Correa-Metrio, A. de Vernal, J. M. Finch, B. Fréchet, S. Lozano-Garcia, W. D. Gosling, W. Granoszewski, E. C. Grimm, E. Gröger, J. Hanselman, S. P. Harrison, T. R. Hill, B. Huntley, G. Jiménez-Moreno, P. Kershaw, M.-P. Ledru, D. Magri, M. McKenzie, U. Müller, T. Nakagawa, E. Novenko, D. Penny, L. Sadori, L. Scott, J. Stevenson, P. J. Valdes, M. Vandergoes, A. Velichko, C. Whitlock, C. Tzedakis // *Climate of the Past*. – Vol. 12. – 2016. – P. 51–73.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Котляков В. М. Памяти Андрея Алексеевича Величко / В. М. Котляков, Н. С. Касимов, В. А. Колосов и др. // *Известия РАН. Серия географическая*. – 2016. – № 1. – С. 166–168.
2. Офіційна сторінка лабораторії еволюційної географії Інституту географії РАН : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eg.igras.ru/history/aavelichko/>

Андрій Богуцький,
Олена Томенюк